

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Ławnik SN Bogusława Rutkowska

Protokolant starszy inspektor sądowy Anna Rusak

w sprawie M. M. sędziego Sądu w Ł.,
obwinionego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego z art. 107 § 1 ustawy z
dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej,
na rozprawie w dniu 15 lutego 2023 r.
odwołań: Ministra Sprawiedliwości, Krajowej Rady Sądownictwa i Rzecznika
Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych
od postanowienia Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku
z dnia 12 października 2020 r., sygn. akt ASD 3/20

postanawia:

**uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę obwinionego M.
M. przekazać Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym
w Łodzi do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych w dniu 7 lutego 2020 r. złożył do Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przeciwko M. M.– sędziemu Sądu Rejonowego w Ł. obwinionemu o to, że w dniu 26 czerwca 2018 r. w Ł. wykorzystując status członka Zgromadzenia Przedstawicieli Sędziów Apelacji [...],

w celu wspierania interesu własnego, nie wyłączył się od udziału w głosowaniu nad kandydaturami na wolne stanowiska sędziowskie w Sądzie Okręgowym w Łodzi, przeprowadzonym w celu przedstawienia tych osób Krajowej Radzie Sądownictwa – w sytuacji, gdy opiniowano jego własną kandydaturę oraz kontrkandydatów, co podważało przeprowadzenie przedmiotowej procedury kwalifikacyjnej z zachowaniem zasad równych szans wszystkich kandydatów, przez co naruszył wynikający z art. 82 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych obowiązek postępowania zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim, w tym w szczególności obowiązek stania na straży prawa i kierowania się zasadami godności i uczciwości w służbie i poza nią, to jest zachowania przynoszącego ujmę godności sędziego i naruszającego zasady etyki zawodowej, określone w § 2, § 3 i § 5 ust. 2 Zbioru zasad etyki zawodowej sędziów, będącego załącznikiem do uchwały Nr 25/2017 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 13 stycznia 2017 r. , tj. o czyn z art. 107 § 1 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 52 ze zm.) – dalej u.s.p.

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku – uwzględniając wniosek obrońcy obwinionego – postanowieniem z dnia 12 października 2020 r., sygn. akt. ASD 3/20, na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. umorzył postępowanie wobec obwinionego M.M. W pkt. 2 postanowienia obciążył kosztami postępowania Skarb Państwa.

Odwołanie od postanowienia złożył Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, zaskarżając je w całości i zarzucając obrazę przepisów postępowania, tj. art. 128 u.s.p. w zw. z art. 17 § 1 pkt. 9 k.p.k. w zw. z art. 112 § 1 u.s.p., polegającą na przyjęciu przez Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku, wbrew przepisom prawa i regułom ich wykładni, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych nie był uprawniony do wszczęcia i prowadzenia sprawy dyscyplinarnej sędziego sądu rejonowego, a w konsekwencji na przyjęciu, że organowi temu nie przysługiwały przymioty uprawnionego oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym, co skutkowało nieuzasadnionym przyjęciem negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela i umorzeniem postępowania przeciwko obwinionemu sędziemu sądu rejonowego. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy

Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku do merytorycznego rozpoznania.

Odwołanie od postanowienia złożył również Minister Sprawiedliwości, zaskarżając je w całości. Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. i art. 438 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. zaskarżonemu postanowieniu zarzucił obrazę przepisów postępowania, tj. art. 112a § 1a u.s.p. i art. 112 § 1 i 2 u.s.p. przez ich wadliwą wykładnię oraz art. 17 § 1 pkt 7 i 9 k.p.k. przez niewłaściwe (bezpodstawne) zastosowanie, która miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku do rozpoznania sprawy dyscyplinarnej.

Odwołanie od postanowienia złożyła także Krajowa Rada Sądownictwa, zaskarżając je w całości i na podstawie art. 438 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. zarzucając obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na jego treść, tj. art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., przez przyjęcie przez sąd dyscyplinarny I instancji - niezgodnie z przepisami prawa i regułami ich wykładni, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych nie był podmiotem uprawnionym do prowadzenia sprawy dyscyplinarnej sędziego Sądu Rejonowego i w konsekwencji przyjęciu, że organ ten pozbawiony jest w niniejszej sprawie przymiotu uprawnionego oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym, co w konsekwencji skutkowało pozbawionym uzasadnienia przyjęciem, że w niniejszej sprawie zachodzi negatywna przesłanka procesowa określona w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., tj. brak skargi uprawnionego oskarżyciela i umorzeniem postępowania. Krajowa Rada Sądownictwa wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości oraz o przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wszystkie wniesione odwołania są zasadne i skutkują uchyleniem zaskarżonego postanowienia celem ponownego, merytorycznego rozpoznania sprawy.

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku umorzył postępowanie w niniejszej sprawie powołując się na negatywną przesłankę procesu

w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela (art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.) pomimo, że w rzeczywistości okoliczność taka nie miała miejsca. W żadnym razie nie można jej bowiem upatrywać w fakcie, że wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej sędzi Joanny Szczygielskiej wniósł Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, a nie zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy odpowiednim sądzie okręgowym, jak wywodził Sąd Dyscyplinarny.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że zgodnie z treścią art. 112 § 1 u.s.p. oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a także zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach apelacyjnych i zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach okręgowych. Już z literalnej wykładni tego przepisu wynika, że oskarżycielem przed sądem dyscyplinarnym jest Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz jego zastępcy różnych szczebli. Zastępca według w zasadzie wszystkich słownikowych definicji jest osobą zastępującą kogoś, wykonującą czynności w zastępstwie osoby zastępowanej. Oznacza to, że wszyscy „zastępcy” wskazani w art. 112 § 1 u.s.p., wykonując uprawnienia oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym zastępują Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. Tylko w taki bowiem sposób można odczytywać treść realizowanej przez nich funkcji.

Analogiczne rozwiązanie ustawowe jak obecnie obowiązujące w zakresie relacji pomiędzy Rzecznikiem Dyscyplinarnym a jego zastępcami występowało w Prawie o ustroju sądów powszechnych także w przeszłości i uwzględniając jego treść Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny w postanowieniu z 14 marca 2002 r., sygn. akt SNO 3/02 stwierdził, że uprawnionym oskarżycielem przed sądem dyscyplinarnym we wszystkich sprawach jest rzecznik dyscyplinarny, bądź zastępca rzecznika dyscyplinarnego.

Zważywszy na istotę funkcji zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy określonym sądzie dyscyplinarnym nie sposób przyjąć, że posiada on takie uprawnienia, których nie posiada podmiot przez niego zastępowany, a więc Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych.

Stanowisko wyrażone w powołanym wyżej judykacie Sądu Najwyższego jest nadal aktualne i nie podważa go treść pozostałych obowiązujących przepisów, istotnych z punktu widzenia rozważanego zagadnienia, przede wszystkim art. 112 § 2 u.s.p. Przepis ten stwierdza, że w sprawach sędziów sądów apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych; w sprawach pozostałych sędziów sądów okręgowych, a także prezesów oraz wiceprezesów sądów rejonowych uprawnionym oskarżycielem jest zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie apelacyjnym, a w pozostałych sprawach sędziów sądów rejonowych oraz asesorów sądowych - zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie okręgowym.

Nie sposób odczytywać art. 112 § 2 u.s.p. jako regulacji określającej uprawnienia wszystkich wymienionych w nim rzeczników dyscyplinarnych na wzór wyłącznej właściwości rzeczowej sądów powszechnych, określonej w ustawie karnej procesowej. Konieczne jest w pierwszej kolejności uwzględnienie faktu, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych jest jeden i co jest z tym związane z oczywistych względów nie ma możliwości realizowania funkcji oskarżyciela w sprawie każdego sędziego. Z tego względu ustawodawca wprowadził funkcje zastępców rzecznika dyscyplinarnego i to kompetencje zastępców rzecznika dyscyplinarnego zostały określone w art. 112 § 2 u.s.p., zarówno w sposób pozytywny, jak i negatywny. Zauważyć należy, że zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie okręgowym, jest zarazem zastępcą rzecznika dyscyplinarnego jedynie w zastrzeżonym dla niego obszarze, a więc jest oskarżycielem w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów rejonowych (z wyłączeniem prezesów i wiceprezesów sądów rejonowych). Nie jest jednak zastępcą np. zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym. Z tego względu zakres obowiązków zastępców rzecznika dyscyplinarnego działających przy sądach okręgowych i apelacyjnych został tak określony, by obowiązki te pozostawały ze sobą w relacji wykluczania. Tak samo należy postrzegać relację kompetencji oskarżycielskiej zastępców rzeczników działających przy sądach apelacyjnych i okręgowych w sprawach sędziów sądów

apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych. Oskarżycielami w tych sprawach są bowiem wyłącznie Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. Oznacza to, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych może w takich sprawach być zastępowany jedynie przez Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, nie zaś przez zastępców działających przy sądach okręgowych i sądach apelacyjnych. Regulację zawartą w art. 112 § 2 u.s.p. należy zatem odczytywać nie jako ograniczenie kompetencji Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych i Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych na rzecz zastępców rzecznika dyscyplinarnego działających przy określonych sądach dyscyplinarnych, ale jako ograniczenie kompetencji w zakresie oskarżania w sprawach dyscyplinarnych tych ostatnich zastępców rzecznika dyscyplinarnego. Treść art. 112 § 2 u.s.p. systemowo odpowiada zatem regulacji zawartej w art. 112 § 1 u.s.p. odczytywanej stosownie do znaczenia słowa „zastępca” w języku polskim

Nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Dyscyplinarnego I instancji, jakoby do przeciwnych wniosków, a więc prezentowanych w zaskarżonym postanowieniu, prowadziła treść art. 112a § 1 u.s.p. Przepis ten, obowiązujący od 10 sierpnia 2018 r. (Dz. U. 2018, poz. 1443), stanowi, że Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych mogą przejąć sprawę prowadzoną przez zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym, a także przekazać temu rzecznikowi sprawę do prowadzenia i ma z określonym zastrzeżeniem zastosowanie także do zastępców rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym (art. 112a § 3 u.s.p.). Wnioskowanie z treści tego przepisu przy zastosowaniu reguły *a maiori ad minus* prowadzi bowiem do wniosku, że skoro Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych może przejąć każdą sprawę prowadzoną przez jego zastępcę, a także przekazać temu rzecznikowi sprawę do prowadzenia, to tym bardziej może taką sprawę także wszcząć.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że termin „sprawa”, jakim posługuje się art. 112a § 1 u.s.p. należy rozumieć w szerokim jego znaczeniu, jako sprawa w ogóle,

więc zarówno sprawa obejmująca czynności wyjaśniające, jak i *sensu stricte* sprawa dyscyplinarna, a więc sprawa po wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Ustawa nie zawęży bowiem znaczenia terminu „sprawa” do określonej fazy szeroko rozumianego postępowania dyscyplinarnego, co z pewnością miałoby miejsce, gdyby w art. 112a § 1 u.s.p. użyto terminu „sprawa dyscyplinarna”.

Z powyższego wynika, że uprawnienie Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych do wszczęcia każdej sprawy, niezależnie od tego czy były to czynności wyjaśniające czy sprawa dyscyplinarna związana z postawieniem zarzutów, istnieje zarówno w aktualnym stanie prawnym, jak i wcześniej, przed wejściem w życie nowelizacji Prawa o ustroju sądów powszechnych dokonanej z dniem 14 lutego 2020 r. (Dz. U. 2020, poz. 190), mocą której wprowadzono do tej ustawy art. 112 § 2a. W myśl tego przepisu Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych i Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych mogą podjąć i prowadzić czynności w każdej sprawie dotyczącej sędziego. Nie ulega wątpliwości, że wprowadzenie przywołanej regulacji miało na celu usunięcie ewentualnych wątpliwości interpretacyjnych, jakie mogły być, co należy podkreślić – niezasadnie – związane z określeniem kompetencji Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, przed jej wejściem w życie. Wskazano wyżej, że treść przepisów obowiązujących przed 14 lutego 2020 r. prowadziła do wniosku o możliwości nie tylko przekazania sprawy przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych innemu zastępcy rzecznika dyscyplinarnego, ale także o możliwości podjęcia każdej sprawy. Obecnie obowiązująca regulacja zawarta w art. 112 § 2a u.s.p. jedynie potwierdza wyniki wykładni językowej, systemowej i funkcjonalnej wynikające z obowiązujących wcześniej regulacji. Należy tylko dodać, że takie samo stanowisko jak w niniejszej sprawie Sąd Najwyższy zajął w postanowieniu z 18 października 2022 r., II ZOW 42/22.

Z tych względów zaskarżone postanowienie należało uchylić – w sprawie nie zachodziła bowiem negatywna przesłanka procesowa określona w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. Jednocześnie wobec zmiany właściwości rzeczowej sądów dyscyplinarnych I instancji, do której doszło w toku niniejszego postępowania odwoławczego, Sąd Najwyższy przekazał sprawę Sądowi

Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Łodzi. Obwiniony jest bowiem sędzią Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi, a zgodnie z treścią art. 110 § 3 u.s.p. do rozpoznania spraw wymienionych w § 1 pkt 1 lit. a właściwy miejscowo jest sąd dyscyplinarny, w okręgu którego pełni służbę sędzia objęty postępowaniem. Odmienne uregulowana właściwość dotyczy jedynie sędziów sądów okręgowych i apelacyjnych.

Dodać przy tym trzeba, że stwierdzenie braku skargi uprawnionego oskarżyciela przez Sąd Dyscyplinarny I instancji zamykało kwestię możliwości rozstrzygania sprawy w jakimkolwiek innym aspekcie, a więc również oceny tożsamości czynu zarzuconego z innym czynem, co do którego postępowanie zostało prawomocnie zakończone. Skoro Sąd Dyscyplinarny uznał, że nie ma skargi uprawnionego oskarżyciela, nie dysponował także przedmiotem tej skargi, a więc czynem zarzuconym, z punktu widzenia którego mógłby porównać jakikolwiek inny czyn. W tym stanie rzeczy okoliczność ta tym bardziej musiała pozostawać poza rozważaniami Sądu Najwyższego.

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Łodzi uwzględniając powyższe zapatrywanie prawne przeprowadzi w zawisłej sprawie postępowanie rozpoznając ją merytorycznie.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.